

Iskolázottsági helyzetkép – Nyíregyházán telepi körülmények között élők körében

Balogh Erzsébet

főiskolai tanársegéd, Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet, Szociális Munka Tanszék, Nyíregyháza, Sóstói út 2-4.

INFO

Balogh Erzsébet
balogh.erzsebet@foh.unideb.hu

Keywords

educational attainment,
level of education, set-
tlement conditions

Kulcs szavak

iskolai végzettség, isko-
lázottság, telepi körü-
lmények

ABSTRACT

Abstract. Situational picture of the educational attainment of people living in settlements in Nyíregyháza. In our study we examine the education of people living in two separate settlements in Nyíregyháza focussing on the type and level of completed school(s) and qualification, what they think of their future studies and getting a qualification so that similarities and differences between the two settlements can be compared. In the analysis, we present data gained in the Husar and Eastern settlements and also compare them with data on education from the *Quality of Life Research 2018 in Nyiregyháza* and the 2016 *Micro Census Research* by KSH. One-variable and two-variable methods were used to analyze data. Our results show that in terms of education people living in settlements lag far behind the town, county, regional and national data.

Absztrakt. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy Nyíregyházán a telepi körülmények között élők milyen iskolai végzettséggel, szakképzéssel rendelkeznek, hogyan vélekednek a jövőbeni tanulásról, szakmai képesítés megszerzéséről, összehasonlítva a két telep között lévő hasonlóságot, különbözőséget. Az elemzésénél a nyíregyházi Huszár lakótelepi és Keleti lakótelepi-, a Nyíregyháza Életminősége 2018 adatokat-, és a KSH Mikrocenzus 2016 iskolázottságra vonatkozó adatok kerülnek bemutatásra, összehasonlításra. Az adatok kiértékeléséhez egy- és többváltozós elemzési technikákat alkalmaztunk. Az adatok elemzésével eredményeink azt mutatjuk, hogy a Huszár telepen és a Keleti lakótelepen élők nagymértékű elmaradást mutatnak mind a városi, mind a megyei, mind a régió és mind az országos adatokhoz képest iskolázottság vonatkozásában.

Ez a tanulmány a TOP-6.9.1-16-NY1-2017-00001 azonosító számú
“Közösen a kiútert” című projekt támogatásával készült.

Bevezetés

A cigánység helyzete annyiban javult Magyarországon a rendszerváltozás óta, hogy helyzetüknek számtalan eleme feltárássra került. A hazai oktatás rendszerében többségben sikertelenek a roma a tanulók, kevésbé tudják kiaknázni a kötelező, oktatás által kínált lehetőségeket (Polónyi, 2002).

Kemény István és kutatótársai 1971-ben és 1993-ban a roma lakosság két százalékát, 2003-ban egy százalékát vizsgálták kutatásukban. Az első és a második vizsgálat közben eltelt időszakban annyi változás történt, hogy a roma fiatalok többsége (77,7%) elvégezte az általános iskola nyolc osztályát. Az elvégzett nyolc osztály azért nem mindenkinél jelentett igazán elvégzett nyolc osztályt, a roma gyerekek nagy része nem tizenégy, vagy tizenöt éves korában szerezte meg az alapfokú iskolai végzettséget, hanem esetenként jóval későbbi életkorban. Az életkor növekedése nem állt egyenes arányban a tudás megszerzésével, minél idősebben fejezték be általános iskolai tanulmányukat, annál kevésbé jelent meg a tényleges tudás a bizonyítvány mögött. Az ezt követő években növekedett a továbbtanuló roma gyerekek száma (Kemény, 2009). A kilencvenes évek közepétől lassú emelkedés volt megfigyelhető abban, hogy a roma gyerekek az általános iskola befejezését követően középfokú oktatási intézményben kezdték meg tanulmányaikat, de a tanulmányokat megkezdő gyerekek kétharmada már az első évben be is fejezte azt (Liskó, 2002). A roma tanulók lemorzsolódásának csökkentése érdekében már a 2000-es évek elején is fogalmazódtak meg javaslatok (lásd erről Fónai és Filepné, 2001).

Egy teljes középiskolai kohorszt képező, reprezentatív, országos mintán a hazai roma tanulók középfokú iskolai pályájáról, valamint az azt követő felsőfokú tanulmányi esélyeiről Hajdú, Kertesi és Kézdi számolt be 2014-ben. Vizsgálatukban rámutattak, hogy messze elmarad a roma lakosság iskolázottsági szintje a nem roma lakosokétól. Jelentős mértékű felzárkózást mértek az általános iskola sikeres befejezésében és a középfokú továbbtanulásban, de a társadalom átlagához képest tovább növekvő leszakadást tapasztaltak mind az érettségi megszerzésének esélyében, mind a felsőfokú tanulmányokban való részvételben (Hajdu és mtsai, 2014).

Kevés írás jelent meg mindeztáig, melyek a lakóhelyi hátrányokkal hatásával foglalkoznak. Feltételezhető, hogy a roma tanulók iskolai lemaradásában nagy szerepe van annak a körülménynek, hogy nagy hányaduk az ország válságrégióiban, vagy hátrányos helyzetű településein lakik. Tanulmányunk ebből a szempontból igyekszik ezt pótolni, annak ellenére, hogy maga a település – Nyíregyháza – nem hátrányos helyzetű, ugyanakkor nem mondható ez el a szegregátumaiban lakókról. (A mintavételi alapadatokat lásd (Takács, Huszti, 2019), az itt élők lakáskörülményeiről lásd bővebben ebben a kötetben Szoboszlai (2019) írását.)

Hajdu és szerzőtársai (2014) nem foglalkoztak kutatásukban a lakóhelyi hátrányok hatásával. Úgy vélték, hogy önmagában ez a tényező nem játszik jelentős szerepet a társadalmi hátrányok kialakulásában. Azt találták, hogy az etnikai csoportok összehasonlításában ugyanazon a településen a roma és nem roma fiatalokra korlátozva a vizsgálatot, az eredetileg meglévő különbségek túlnyomó része megmaradt, melynek okát abban látták, hogy hazánkban viszonylag egyenletesen oszlanak meg területileg a középfokú oktatási intézmények.

A foglalkoztatottság és iskolai végzettség közötti szoros összefüggését többek között Fónai és Filepné (2001); Polónyi (2002); Kemény (2009) Hajdu és mtsai (2014) tanulmányai vizsgálják, ebben a kötetben R. Fedor (2019) tárja fel a szegregátumban élők foglalkoztatási helyzetképét.

Az iskolai sikeresség kulcsfontosságú meghatározója a tanulási motiváció (Nagy, 2000). Ahogy arra Fejes (2005) is rámutatott, számos tényező akadályozhatja a roma tanulók tanulási motívumainak kialakulását az iskolán kívüli szociális közegben. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a roma tanulók motivációját több irányból, a gyermek valamint a szülők, család és közösség oldaláról kell megközelíteni. A középfokú oktatási intézményekben meglévő nagymértékű különbségek a roma és nem roma tanulók között nagy részben összefüggésben vannak az általános iskolában megszerzendő alapkészségek nagyfokú hiányosságaival, aminek okai egészen a kisgyermekkorig is visszanyúlnak. Mivel az iskolai lemorzsolódások okai leginkább kisgyermek- és kisiskolás korban keletkeznek, a leghatékonyabban úgy tudjuk azt megelőzni, hogy ezekben az életkorokban kiemelt figyelmet fordítunk a felhalmozódott lemaradásokra.

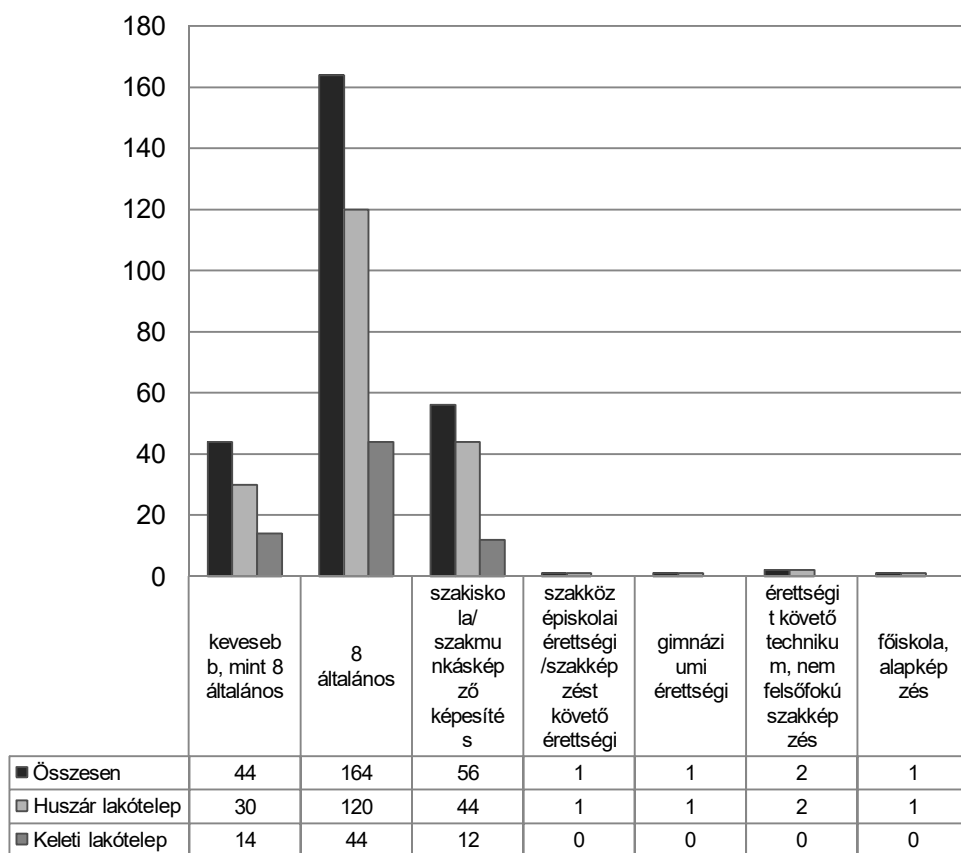
Befejezett tanulmányok, a megszerzett legmagasabb iskolai végzettség

A KSH mikrocenzus időpontjában 2016-ban Magyarországon a megkérdezettek legnagyobb arányban érettségivel rendelkeztek, az arány 28 %-os volt. A befejezett iskolai vonatkozásában egyenlő arány mutatkozott a felsőfokú végzettség és a szakiskolai/szaktanulmányos végzettség között. Mindkét kategóriában 18%-os arány volt kimutatható, azaz a népesség 18%-a rendelkezett a megkérdezés időpontjában felsőfokú végzettséggel, valamilyen diplomával és 18% volt az aránya azoknak is, akik szakiskolai és/vagy szaktanulmányos végzettséggel rendelkeztek. Alapfokú, általános iskolai végzettséggel a mintába kerültek 20%-a rendelkezett. Azoknak az aránya, akiknek nem sikerült megszereznie az alapfokú, általános iskolai végzettséget, a legalacsonyabb 17%, de körükben megtalálhatóak voltak azok is, akik még nem tanköteles korúak, illetve azok is, akik a kérdezés időpontjában még általános iskolai tanulmányokat folytattak (KSH, 2016).

Nyíregyházán, a telepi körülmények között élők iskolai végzettségre vonatkozó adataiból ettől sokkal kedvezőtlenebb kép rajzolódik ki, mely az 1. ábrán látható.

Ahogy az 1. ábrán jól látható Nyíregyházán a telepi körülmények között élők leginkább alapfokú iskolai, 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, ebben nincs eltérés a két lakótelep között. Mint ahogy nincs jelentős különbség a többi kategóriában sem. Jelentősebb még azok aránya, akik szakiskolai és/vagy szaktanulmányos képzőben szereztek képesítésüket, és azok aránya is, akik nem szereztek meg az alapfokú iskolai végzettséget sem. Érettségivel is záródó középfokú végzettség és a felsőfokú végzettséget szerzők aránya nagyon alacsony mindkét almintában. Az ábra alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy az amúgy is alacsony iskolai végzettséggel rendelkező, telepi körülmények között élők, alacsonyabban iskoláztak a Keleti lakótelepen. A Keleti lakótelepen élők körében kissé nagyobb arányban jelenik meg

mind a 8 általános iskolai végzettség, mind a befejezetlen 8 általános iskolai végzettség, mint a Huszár lakótelepen. Körükben kisebb mértékű azok száma is, akik valamilyen szakiskolai, vagy szakmunkás végzettséget szereztek. Az adatok azt mutatják, hogy a Keleti lakótelepen élők nem is jelennek meg további iskolai végzettség kategóriában, az itt élők a legalsó három (kevesebb, mint 8 általános, 8 általános, szakiskolai/szakmunkás képesítés) iskolai végzettséggel rendelkeznek. Az e feletti iskolai végzettség megjelenése nem számottevő a Huszár lakótelepen sem, az itt élők között is igen alacsony azok aránya, akik érettségivel, vagy attól magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.

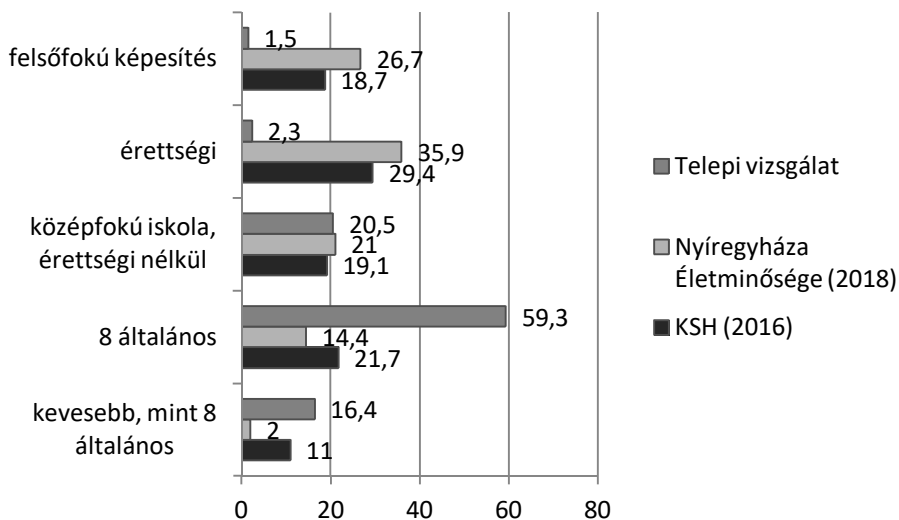

Forrás: Telepi kutatás, 2019

1. ábra Iskolai végzettség telepi körülmények között élők körében, Nyíregyházán N=269 (fő)

Ez valamennyire összhangban áll a Tárki életpálya felmérés adataival, hiszen az általuk vizsgált két évtized alatt a roma fiatalok alapkörű iskoláztatásában jelentős mértékű növekedést mértek, az általános iskolai lemorzsolódásban minimális értéket mutattak ki (Hajdu és mtsai, 2014). A két szegregátumban élők nagyobb része is elvégezte az általános iskolát, igaz ugyan, hogy nem jelentős mértékben, de megjelennek a középfokú végzettséget szerzők is, mindkét lakótelepen.

A következő, 2 ábrán összehasonlítjuk a telepi kutatás adatait a Nyíregyháza Életminősége 2018 és a KSH Mikrocenzus 2016 adataival.

Forrás: Telepi kutatás 2019, Nyíregyháza Életminősége 2018, KSH Mikrocenzus 2016

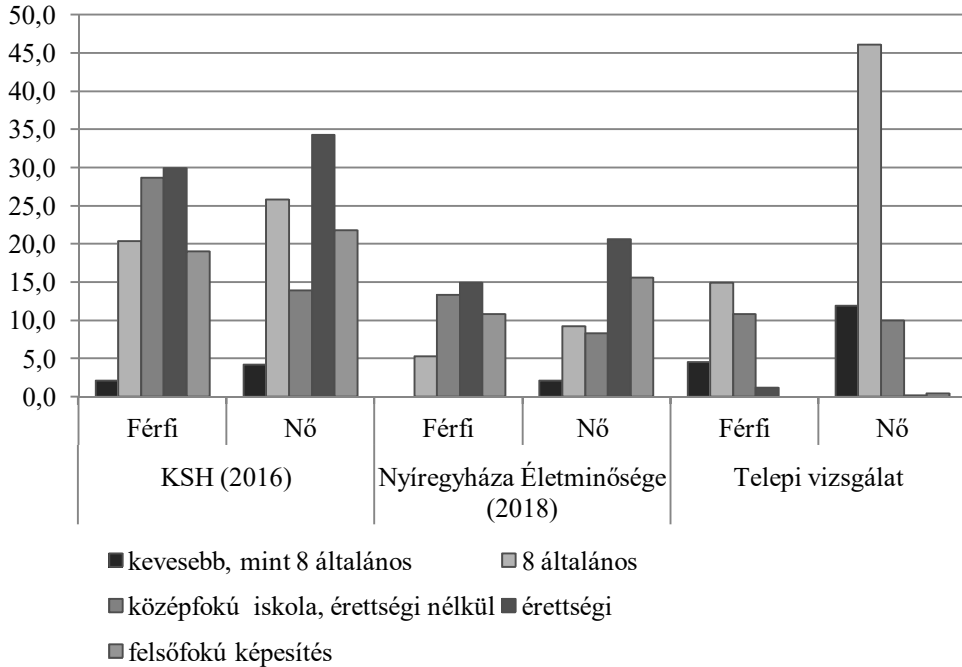
2. ábra Legmagasabb iskolai végzettség (%)

A 2. ábrán az adatokat összehasonlítva látványos a Nyíregyházán telepi körülmények között élők (N=268) iskolai végzettségének nagyfokú lemaradása mind az országos, mind a városi adatokhoz képest. Jól látható, hogy Nyíregyháza város lakossága magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik, mint az országos mintába bekerültek. Ennek fényében még inkább erőteljesebben rajzolódik ki a telepen élők igen alacsony fokú iskolai végzettsége. Az adatok összevetéséből kitűnik, hogy a másik két vizsgálat adataihoz képest igen magas a telepen élők között azok aránya, akik megszerezték az általános iskolai végzettséget, vagyis feltételezhetjük, hogy rendelkeznek azokkal az alapvető készségekkel, mint például írás, olvasás, számolás, melyekre ráépíthető a magasabb iskolai végzettség megszerzése, vagy akár egy szakma megszerzése is.

Az elmúlt évtizedekben a nők iskolai végzettségének emelkedése meghaladta a férfiak iskolai végzettségének emelkedését. Mindennek ellenére többen vannak azok a nők, akik alacsonyan iskoláztak, mint a férfiak. Összefügghet ez a korösszetétellel, hiszen a nők kora meghaladja a férfiak korát, és az idősek körében gyakrabban fordul elő az alacsony iskolai végzettség. A férfiak 30%-a, a nők 36%-a rendelkezett legfeljebb alapfokú, 8 általános iskolai végzettséggel 2016-ban. Az érettségi nélküli szakiskolai vagy szakmunkás képzőben szerzett képesítés esetében továbbra is jelentős a férfiak aránya a nőkéhez viszonyítva. A magasabb iskolai végzettség felé haladva a nők és férfiak aránya megfordul. Az érettségizett nők aránya először 1980-ban haladta meg az érettségizett férfiak arányát. 2016-ban a nők 35%-a, a férfiak 31%-a rendelkezett érettségi bizonyítvánnyal. A nők előnye igaz a diplomások körében is. Míg az 1960-as évekig a férfi felsőfokú végzettség aránya 80-90%-os volt,

2016-ra a nők szereztek előnyt ezen a területen. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők több mint fele - 56% - nő volt (KSH, 2016).

A továbbiakban az iskolai végzettség nemek közötti megoszlását vizsgáltuk, melyet a 3. 4. és 5. ábrán mutatunk be.

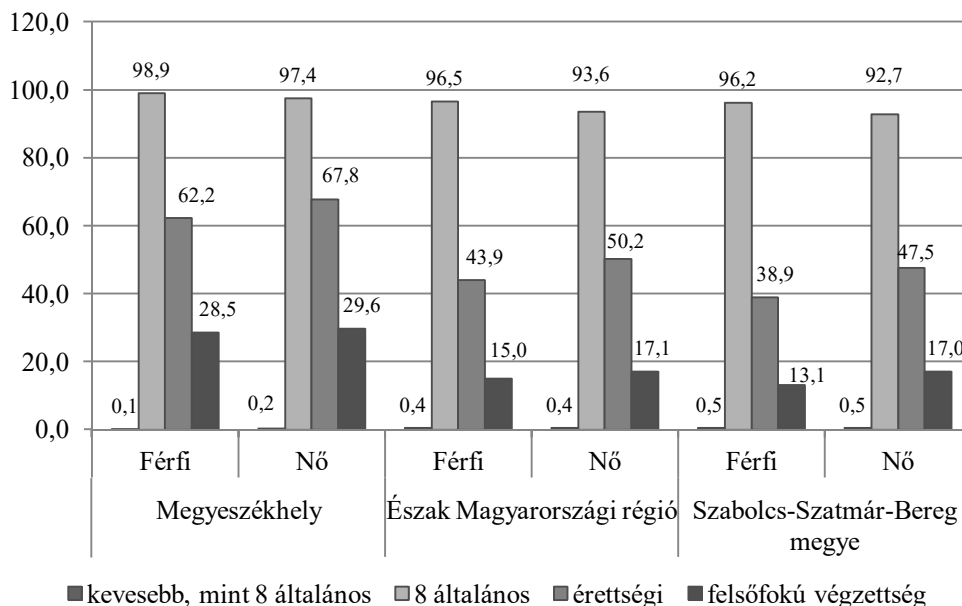

Forrás: Telepi kutatás 2019, Nyíregyháza Életminősége 2018, KSH Mikrocenzus 2016

3. ábra Iskolai végzettség nemek megoszlásában (%)

Az előzőekben leírtakat támasztja alá a 3. ábra. A telepi vizsgálat és a Nyíregyháza Életminősége vizsgálat adatai is azt mutatják, hogy a legalacsonyabban iskolázottak között magasabb a nők aránya a férfiakéhoz képest. Többen vannak azok a nők, akiknek kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettsége, vagy legfeljebb 8 általános iskolai végzettsége van, mint a férfiak. Az érettségi nélküli középfokú végzettek körében magasabb a férfiak aránya mindhárom vizsgálat adatai szerint. Az érettségi és az a feletti iskolai végzettségű nők előnye a férfiakéhoz képest jól látható mind a KSH által mért, mind a Nyíregyháza Életminősége adatai szerint is. A telepi körülmények között élők körében inkább nem jellemző, hogy érettségivel, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, de az igaz, hogy a telepi körülmények között élők között csak nők szereztek felsőfokú képesítést.

Minimális eltérést mutatnak az adatok az előbbiekhöz képest, ha megnézzük az iskolai végzettséget a megyeszékhelyek, az Észak Magyarországi Régió és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vonatkozásában, melyet a 4. ábra mutat.

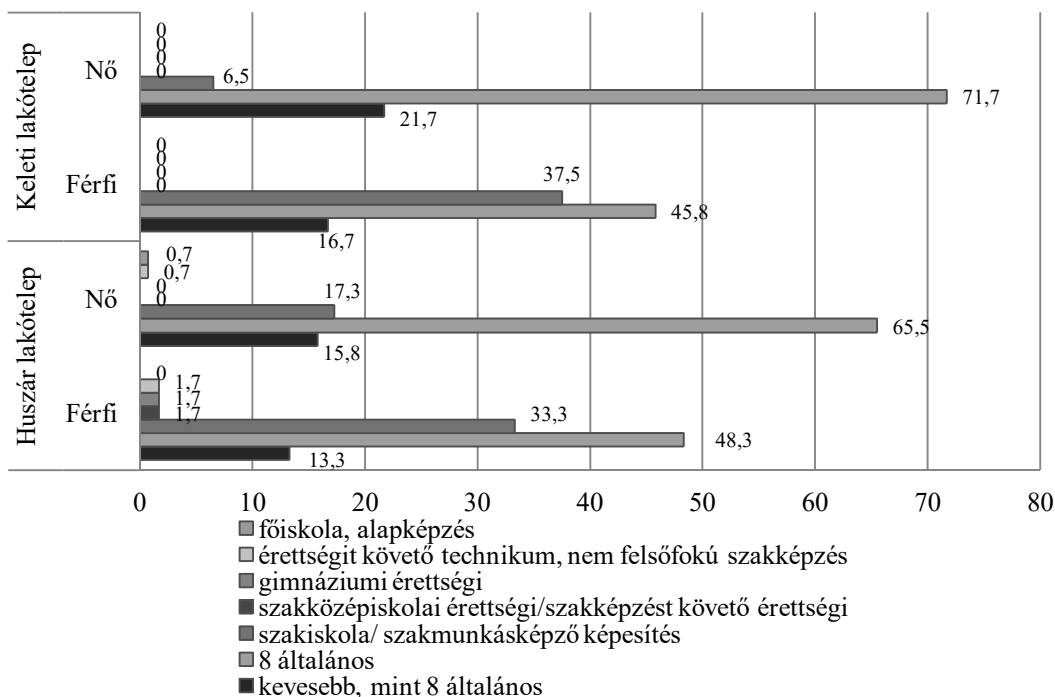

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016

4. ábra Iskolai végzettség nemek szerint városi rang, régió, megye szerint (%)

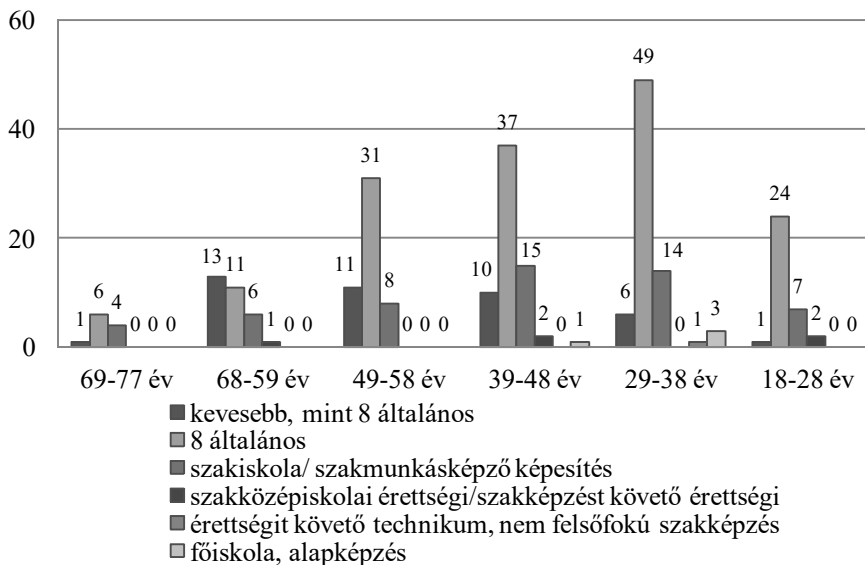
A kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező nők és férfiak aránya közel megegyezik megyeszékhelyi, régiós és megyei szinten is. Az alapfokú, 8 általános iskolai végzettség körében több a férfi, mint a nő. Az ettől magasabb iskolai végzettségnél viszont magasabb a nők aránya, mint a férfiaké. Az érettségi bizonyítvánnyal és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében magasabb a nők aránya, mint a férfiaké, megyeszékhelyi, régiós és megyei szinten is.

Az 5. ábrán a települési körülmények között élők iskolai végzettsége látható nemeként bontásban, százalékos megoszlásban. Ami jól látható, hogy a települési körülmények között élők iskolai végzettsége leginkább a kevesebb, mint 8 általános iskolai osztályra, a 8 általános iskolai osztályra és a szakiskola/szaktanulmányi képzésre korlátozódik. Mindkét lakótelepen magasabb azon nők aránya akik, befejezetlen vagy befejezett 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek. A szakiskola/szaktanulmányi képzéssel rendelkező férfiak mind a Huszár lakótelepen (33,3%), mind a Keleti lakótelepen (37,5%) többen vannak, mint a nők (Huszár 1:17,3%, Keleti 1:6,5%). Ettől magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők csak a Huszár lakótelepen élnek. Ezen a lakótelepen szakközépiskolai érettségivel/szaktanulmányi képzést követő érettségivel és gimnáziumi érettségivel csak férfiak (1,7%) rendelkeznek. Minimális előny látszik az érettségit követő technikumi, nem felsőfokú képzés területén a férfiak javára, felsőfokú végzettséggel viszont kizárólag nők rendelkeznek a Huszár lakótelepen.

Forrás: Telepi kutatás 2019

5. ábra Iskolai végzettség nemek szerinti megoszlása telepi körülmények között élők körében (Huszár lakótelep N=199; Keleti lakótelep N=70; %)

Forrás: Telepi kutatás 2019

6. ábra Iskolai végzettség telepi körülmények között életkori megoszlásban N=264 (fő)

A 6. ábrán a Nyíregyházán megkérdezett telepszerű körülmények között élők iskolai végzettsége látható korcsoportonkénti bontásban. A kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők valamennyi korcsoportban jelen vannak. A 8 általános iskolai osztályt elvégzettek a 68-59 év közöttiek kivételével valamennyi korcsoportban a legtöbben vannak. Szakiskolai/szaktanús képzéssel leginkább a 38-48 év közötti korosztály rendelkezik, de a többi korcsoportban is jelen vannak. Az életkor előre haladásával az egyre alacsonyabb iskolai végzettség jellemzi a telepi körülmények között élőket. Érettségivel és az a feletti végzettséggel a 18-39 korosztály rendelkezik, igen alacsony arányban. Ez az ábra is jól mutatja, hogy valamennyi korosztályban inkább az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek a telepeken élők.

Azok a vizsgálatban résztvevők, akik nem fejezték be a 8 általános iskolai osztályt az okok között családi okokat és anyagi okokat neveztek meg a befejezett tanulás okaként.

Liskó (2002) kutatásában a családi okok között említi, hogy a roma gyerekeket nem eléggé motiválja családjuk a továbbtanulásra, tovább gyengíti további tanulásukat a korai felnőtté válás és a korai szexuális érdeklődés, hiányoznak a pozitív minták a környezetükből, a továbbtanulás jelentős kiadásokat eredményez a családban, amit nem tudnak fedezni. A roma gyerekek szocializációjával bővebben lásd Forray és Hegedűs (1987; 1998), R. Fedor és Balogh (2016) írásait, a lakótelepen élők jövedelmi helyzetével ebben a kötetben Fábíán Takács (2019) foglalkozik.

A megkérdezettek közel 80 %-a 14 és 18 éves korában fejezte be tanulmányait. Azok közül, akik 14 és 18 éves korukban befejezték tanulmányaikat, legtöbben 16 éves korukban, a jelenleg érvényben lévő tankötelezettségi kor után nem folytatták a tanulmányaikat.

A lemorzsolódás egyik igen jelentős összetevője lehet a roma tanulókat sújtó társadalmi elszigeteltség. Kevés az oktatási intézményben jól teljesítő fiatalokhoz köthető szoros kortárs kapcsolatuk (Hajdu és mtsai, 2014). A nyíregyházi szegregátumokban élők kapcsolataival lásd ebben a kötetben Huszti (2019) tanulmányát.

Tanulással kapcsolatos elképzelések, jövőkép

Tanulmányok	%
a tanulmányait sikeresen befejezte, ugyanakkor elképzelhető, hogy a későbbiekben tanulni fog még	61
a tanulmányait véglegesen és sikeresen befejezte	100
a tanulmányait félbehagyta, de elképzelhető, hogy folytatni fogja	39
a tanulmányait félbehagyta de nem fogja/nem kívánja folytatni	48

Forrás: Telepi kutatás 2019

1. sz. táblázat Mi igaz Önre? Az igen válaszok száma N=248

A válaszadók kicsivel több, mint fele gondolta úgy a megkérdezés pillanatában, hogy a tanulmányait véglegesen és sikeresen befejezte, vagy a tanulmányait félbehagyta, de nem fogja/nem kívánja azt folytatni, ahogy látható az az 1 számú táblázatban. A telepi körülmények között élők valamennyivel kevesebb, mint fele gondolja viszont úgy, hogy elképzelhető, hogy a jövőben folytatni fogja a már befejezett, vagy félbehagyott tanulmányait. Legtöbben másik szakmát szeretnének, ha folytatnák tanulmányaikat, de a tanulmányaikat elképzelhetően folytatók nem zárkóznak el az érettségi megszerzésétől sem. Az ettől magasabb iskolai végzettség megszerzése nem szerepel a telepi körülmények között élők tanulási tervei között.

Tanulmányok és jó munkahely	%
egyáltalán nem ért egyet	6,6
nem ért egyet	12,2
részben egyet ért	26,2
egyet ért	32,8
teljes mértékben egyet ért	19,6

Forrás: Telepi kutatás 2019

2. sz. táblázat Minél többet tanulok/minél magasabb az iskolai végzettségem annál nagyobb esélyem van arra, hogy jó munkahelyem legyen N=264 (%)

Az 2. számú táblázat alapján elmondható, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező válaszadó telepi körülmények között élők nagyobb részben egyetértnek azzal az állítással, hogyha minél többet tanulok/minél magasabb az iskolai végzettségem annál nagyobb esélyem van arra, hogy jó munkahelyem legyen. Ami jó kiindulási alapot képez a munkaerő-piaci elhelyezkedést minél nagyobb mértékben elősegítő képzések szervezésére a Huszár és a Keleti lakótelepen. A megkérdezetteknek csak 19,3 %-a utasítja el teljes mértékben ezt az állítást.

Hasonló helyzetképet mutat a 3. számú táblázat is.

Tanulmányok és siker	%
egyáltalán nem ért egyet	4,1
nem ért egyet	12,5
részben egyet ért	35,4
egyet ért	29,9
teljes mértékben egyet ért	15,9

Forrás: Telepi kutatás 2019

3. sz. táblázat Minden ember, aki sokat tanul, sikeres lehet N=265 (%)

A 3. számú táblázatban jól látható, hogy a telepi körülmények között élő, alacsony iskolai végzettséggel rendelkező válaszadók úgy gondolják, hogy sikeres csak az lehet, aki sokat tanul. Ezt az állítást csupán a válaszadók 16,6 %-a utasítja el teljes mértékben.

Tanulás és pozitív változás	%
egyáltalán nem ért egyet	5,2
nem ért egyet	9,2
részben egyet ért	35,8
egyet ért	32,1
teljes mértékben egyet ért	15,9

Forrás: Telepi kutatás 2019

4. sz. táblázat Tanulással tudok elérni pozitív változást az életemben N=266 (%)

A 4. számú táblázat adatai tovább erősíti azt a képet, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező telepi körülmények között élők teljesen tisztában vannak azzal, hogy ahhoz, hogy erősödjön munkaerő-piaci helyzetük, sikeres legyen élet pályájuk, életkörülményeikben pozitív változás következzen be, megfelelő iskolai végzettséggel kell rendelkezniük. Azzal az állítással, hogy Tanulással tudok elérni pozitív változást az életemben a válaszadók 83,8 %-a inkább egyetért. Az állítást teljes mértékben csak 14,4 %-a utasítja el a válaszadóknak.

Tanulmányok – nem hoz előrelépést	%
egyáltalán nem ért egyet	24,0
nem ért egyet	31,0
részben egyet ért	29,2
egyet ért	8,1
teljes mértékben egyet ért	5,9

Forrás: Telepi kutatás 2019

5. sz. táblázat Tanulni nem érdemes, azzal nem jutok előbbre az életben N=266 (%)

Az 5. számú táblázat adatai tovább erősítik az előzőleg leírt tendenciákat. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező telepszerű körülmények között élő válaszadók nagyobb részben (84,2 %) inkább elutasítják azt az állítást, hogy Tanulni nem érdemes, azzal nem jutok előbbre az életben. Inkább egyet ért ezzel az állítással a válaszadók 14 %-a

Tanulmányok és lakóhely	%
egyáltalán nem ért egyet	9,6
nem ért egyet	24,4
részben egyet ért	22,5
egyet ért	14,4
teljes mértékben egyet ért	27,3

Forrás: Telepi kutatás 2019

6. sz. táblázat Minek tanuljak, ha megtudják hol lakom úgysem engem vesznek fel a munkára N=266 (%)

A tanulmány elején megemlítésre került, hogy az iskolai végzettség nagymértékben hatással van többek között az életkörülményekre, lakhatási körülményekre is. Az iskolázottsági fok emelkedésével pozitívan emelkednek azok a hatások, amelyek

befolyásolják az egyén életkörülményeit. A megfelelő iskolai végzettség és a megfelelő lakhatási körülmények pozitív hatással lehetnek az egyén munkaerő-piaci helyzetére is. Így gondolják ezt a Huszár és a Keleti lakótelepen élők is. Azzal az állítással, hogy Minek tanuljak, ha megtudják hol lakom úgysem engem vesznek fel a munkára inkább egyetértenek (64,2 %) a két lakótelepen élők. A megkérdezett válaszadók 34 %-a véli úgy a megkérdezés pillanatában, hogy lakhatási körülményeik nincsenek befolyással sem a tanulásukra, sem a munkaerő-piaci helyzetükre. Ezekre a kérdésekre adott válaszok igen polarizáltak, ezért megnéztük, hogy a „*Minek tanuljak, ha megtudják hol lakom úgysem engem vesznek fel a munkára*” kérdés és a 2-5 táblázatban megjelenített kérdésekre/állításokra adott válaszok között találunk-e szignifikáns összefüggéseket. Elemzésünkben vizsgáltuk a korrelációs együtthatót és számoltunk Cramer-féle V mutatót is. Elemzésünk azt mutatta, hogy szignifikáns, de gyenge kapcsolat van valamennyi kérdés/állítás között.

Összefoglalás

Végezetül összegezzük kutatásunk főbb megállapításait. Tanulmányunkban Nyíregyházán a telepi körülmények között élők iskolai végzettségét, szakképzettségét, jövőbeni tanulásról, képzésről, szakmai képesítés megszerzéséről való elképzelésüket tártuk fel, összehasonlítva a két telep között lévő hasonlóságot, különbözőséget.

Elsőként a Huszár lakótelepen és a Keleti lakótelepen élők által megszerzett legmagasabb iskolai végzettséget vizsgáltuk. Az adatok azt mutatják, hogy az amúgy is alacsony iskolai végzettséggel rendelkező, telepi körülmények között élők, alacsonyabban iskoláztak a Keleti lakótelepen. A Keleti lakótelepen többen élnek azok, akik 8 általános iskolai végzettséggel, és befejezetlen 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek. Körükben kisebb mértékű azok száma is, akik valamilyen szakiskolai, vagy szakmunkás végzettséget szereztek. A Keleti lakótelepen élők nem rendelkeznek kevesebb, mint 8 általános, 8 általános, szakiskolai/szakmunkás képesítés feletti iskolai végzettséggel. Az e feletti iskolai végzettség megjelenése nem számottevő a Huszár lakótelepen sem, az itt élők között is igen alacsony azok aránya, akik érettségivel, vagy attól magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek.

Következő vizsgálódásunk arra irányult, hogy összevetettük a telepi körülmények között élők iskolai végzettségét jellemző adatokat a település adataival. Nyíregyháza Életminősége 2018 adataival összehasonlítva eredményünk azt mutatja, hogy erőteljesen rajzolódik ki a telepen élők igen alacsony fokú iskolai végzettsége, a városi lakossághoz képest. Az azonban elmondható, hogy igen magas a telepen élők között azok aránya, akik megszerezték az általános iskolai végzettséget, vagyis rendelkeznek azokkal az alapvető készségekkel, mint például írás, olvasás, számolás, melyekre ráépíthető a magasabb iskolai végzettség megszerzése, vagy akár egy szakma megszerzése is.

Ezt követően a nemek tekintetében vizsgáltuk meg az iskolai végzettségre vonatkozó adatainkat. A telepi vizsgálat és a Nyíregyháza Életminősége 2018 vizsgálat adatai is azt mutatják, hogy a legalacsonyabban iskoláztak között magasabb a nők aránya a férfiakéhoz képest. Többen vannak azok a nők, akiknek kevesebb, mint 8

általános iskolai végzettsége, vagy legfeljebb 8 általános iskolai végzettsége van, mint a férfiak. Az érettségi nélküli középfokú végzettség körében magasabb a férfiak aránya a vizsgálatok adatai szerint. Az érettségi és az a feletti iskolai végzettségű nők előnye a férfiakéhoz képest jól látható mind a KSH által mért, mind a Nyíregyháza Életminősége adatai szerint is. A telepi körülmények között élők körében inkább nem jellemző, hogy érettségivel, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, de az igaz, hogy a telepi körülmények között élők között csak nők szereztek felsőfokú képesítést.

A kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező nők és férfiak aránya közel megegyezik megyeszékhelyi, régiós és megyei szinten is. Az alapfokú, 8 általános iskolai végzettség körében több a férfi, mint a nő. Az ettől magasabb iskolai végzettségnél viszont magasabb a nők aránya, mint a férfiaké. Az érettségi bizonyítvánnyal és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében magasabb a nők aránya, mint a férfiaké, megyeszékhelyi, régiós és megyei szinten is. A telepi körülmények között élők iskolai végzettsége leginkább a kevesebb, mint 8 általános iskolai osztályra, a 8 általános iskolai osztályra és a szakiskola/szaktanulmányokhoz tartozó képzésre korlátozódik. Mindkét lakótelepen magasabb azon nők aránya akik, befejezetlen vagy befejezett 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek. A szakiskola/szaktanulmányokhoz tartozó képzéssel rendelkező férfiak mind a Huszár lakótelepen, mind a Keleti lakótelepen többen vannak, mint a nők. Ettől magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők csak a Huszár lakótelepen élnek. A telepi körülmények között élő nők alacsonyabb iskolai végzettségének oka között megjelenhetnek a roma lakosság szokásai, hagyományai, tradíciói, de erre nem tért ki vizsgálatunk, ez további mélyebb kutatást igényel.

A telepi körülmények között élők, valamennyi korcsoportjában jelen vannak azok, akik kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettséget szereztek meg. A Huszár lakótelepen és a Keleti lakótelepen élők iskolázottságának korcsoport szerint vizsgálata szerint valamennyi korcsoportban azok vannak a legtöbben, akik elvégezték a 8 általános iskolai osztályt. Szaktanulmányokhoz tartozó képzéssel leginkább a 38-48 év közötti korosztály rendelkezik.

Azok a válaszadók, akik nem fejezték be a 8 általános iskolai osztályt, a tanulmányaik befejezésének okaként jellemzően családi okokat és anyagi okokat neveztek meg. A megkérdezettek leginkább 14 és 18 éves korukban fejezték be tanulmányaikat. Közülük is legtöbben 16 éves korukban, a jelenleg érvényben lévő tankötelezettségi kor után nem folytatták a tanulmányaikat.

Azok a telepi körülmények között élő válaszadók, akik nem zárkoznak el attól, hogy a jövőben folytassák a már befejezett, vagy félbehagyott tanulmányaikat, legtöbben másik szakmát szereznének, de nem zárkoznak el az érettségi megszerzésétől sem.

Az alacsony iskolai végzettség ellenére a telepi körülmények között élők nem utasítják el teljesen a további tanulás lehetőségét, a jelenlegi helyzetükből való kiemelésre érzékelik, hogy a megfelelő iskolai végzettség megszerzése lehet az egyik út. Nagyobb részben egyetértenek azzal az állítással, hogyha minél többet tanulnak/minél magasabb az iskolai végzettségük annál nagyobb esélyem van arra, hogy jó munkahelyem legyen. Ami jó kiindulási alapot képez a munkaerő-piaci elhelyezkedést minél nagyobb mértékben elősegítő képzések szervezésére a Huszár és a Keleti lakótelepen is. Úgy vélik, hogy sikeres csak az lehet, aki sokat tanul, érzékelik azt, hogy ahhoz, hogy erősödjön munkaerő-piaci helyzetük, sikeres legyen

életpályájuk, életkörülményeikben pozitív változás következzen be, megfelelő iskolai végzettséggel kell rendelkezniük. Érzékelhető továbbá, hogy a Huszár lakótelepen és a Keleti lakótelepen élők is úgy vélik, hogy lakhatási körülményeik kissé hátrányosan befolyásolja tanulásukat, és munkaerő-piaci helyzetüket.

Az eredmények azt mutatják, hogy megfelelő tanulási motiválással/motiváltsággal és a lakhatási körülmények javításával a Huszár lakótelepen és a Keleti lakótelepen élők iskolai végzettsége pozitív irányú elmozdulást hozhat.

Felhasznált irodalom

1. Fábrián G., Takács P. (2019): Jövedelmi viszonyok. *Acta Medicina et Sociologica* Vol 10. No.29. 45-54.
2. Fejes J. B. (2005): Roma tanulók motivációját befolyásoló tényezők. *Iskolakultúra* 2005/11.:3-13.
3. Fónai M., Filepné Nagy É. (2001): A roma tanulók helyzete a közoktatásban Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. *Educatio* 1. szám Oktatás – Politika – Kutatás: 169-177.
4. Forray R. K., Hegedűs T. A. (1987): Tanulmányok a cigányság beilleszkedéséről. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest.
5. Forray R. K., Hegedűs T. A. (1998): Cigány gyermekek szocializációja, AULA, Budapest.
6. Hajdu T., Kertesi G., Kézdi G. (2014): Roma fiatalok a középiskolában. Beszámoló a Tárki Életpálya-felvételének 2006 és 2012 közötti hullámaiból. *Budapest Munkagazdasági füzetek* BWP 7. pp. 265-302.
7. Huszti É. (2019): Társas kapcsolatok a szegregátumban. *Acta Medicina et Sociologica* Vol 10. No.29. 115-130.
8. Kemény I. (2009): A romák/cigányok és az iskola. In.: Kállai E., Kovács L. (szerk): Megismerés és elfogadás. Pedagógiai kihívások és roma közösségek a 21. század iskolájában. Nyitott Könyvműhely, Budapest. 193-215.
9. KSH (2016). Mikrocenzus. 4. Iskolázottsági adatok http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/kotet_4_iskolazottsagi_adatok Látogatva: 2019. április
10. Liskó I. (2002): A cigány tanulók oktatási esélyei. *Educatio* 1. szám Mérlegen 1990-2002.: 49-62.
11. Nagy J. (2000): XXI. század és nevelés. Osiris Kiadó, Budapest.
12. Polónyi I. (2002): A cigány népesség demográfiai, iskolázottsági és foglalkoztatási helyzete – s az abból adódó oktatáspolitikai következtetések. *Iskolakultúra* könyvek 13. A cigányság társadalomismerete. Pécs pp. 133-151.
13. R. Fedor A., Balogh E. (2016): A cigány gyerekek szocializációja a szakirodalom tükrében. In: Kósa Zs. (szerk.) *Helyzetkép a magyarországi romákról*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 28-36.
14. R. Fedor A., Balla P. (2019): Foglalkoztatási helyzetkép a telepi körülmények között élő nyíregyházi romák körében. *Acta Medicina et Sociologica* Vol 10. No.29: 32-44.

15. Szoboszlai K. (2019): Lakhatási helyzetkép. *Acta Medicina et Sociologica* Vol 10. No.29: 19-31.
16. Takács P., Huszti É. (2019): A nyíregyházi Huszár- és Keleti lakótelepi vizsgálatok – a kutatás módszertana és a minta néhány alapvető jellemzője. *Acta Medicina et Sociologica* Vol 10. No.29: 8-18.